

Sicilië in cijfers

2

winnaars van de Nobelprijs voor de Literatuur waren Sicilianen: Salvatore Quasimodo en Luigi Pirandello.

5

regionale parken beschermen de natuur, het Parco dei Monti Sicani, het Parco dei Nebrodi, het Parco delle Madonie, het Parco dell'Etna en het Parco dell'Alcantara.

52,9

% van de Siciliaanse jeugd is werkloos.

126

havens zijn er op het eiland, waaronder de grootste vissershaven van Italië in Mazara del Vallo.

1000

man sterk zou het leger van Giuseppe Garibaldi zijn geweest, waarmee de leider van de risorgimento, de Italiaanse verenigingsbeweging, in 1860 in Marsala aankwam.

1001

winkels in Palermo betalen geen protectiegeld (*pizzo*) aan de maffia.

3329

m meet de Etna, de hoogste vulkaan van Europa.

9444

duurzame bedrijven. Daarmee staat Sicilië landelijk op de eerste plaats.

35.000

vluchtelingen kwamen in 2021 aan op Lampedusa, 53.100 in heel Italië.

154.000

studenten tellen de vier Siciliaanse universiteiten in Palermo, Catania, Messina en Enna.

4.726.000

hectoliter wijn werd in 2017 op Sicilië geproduceerd.

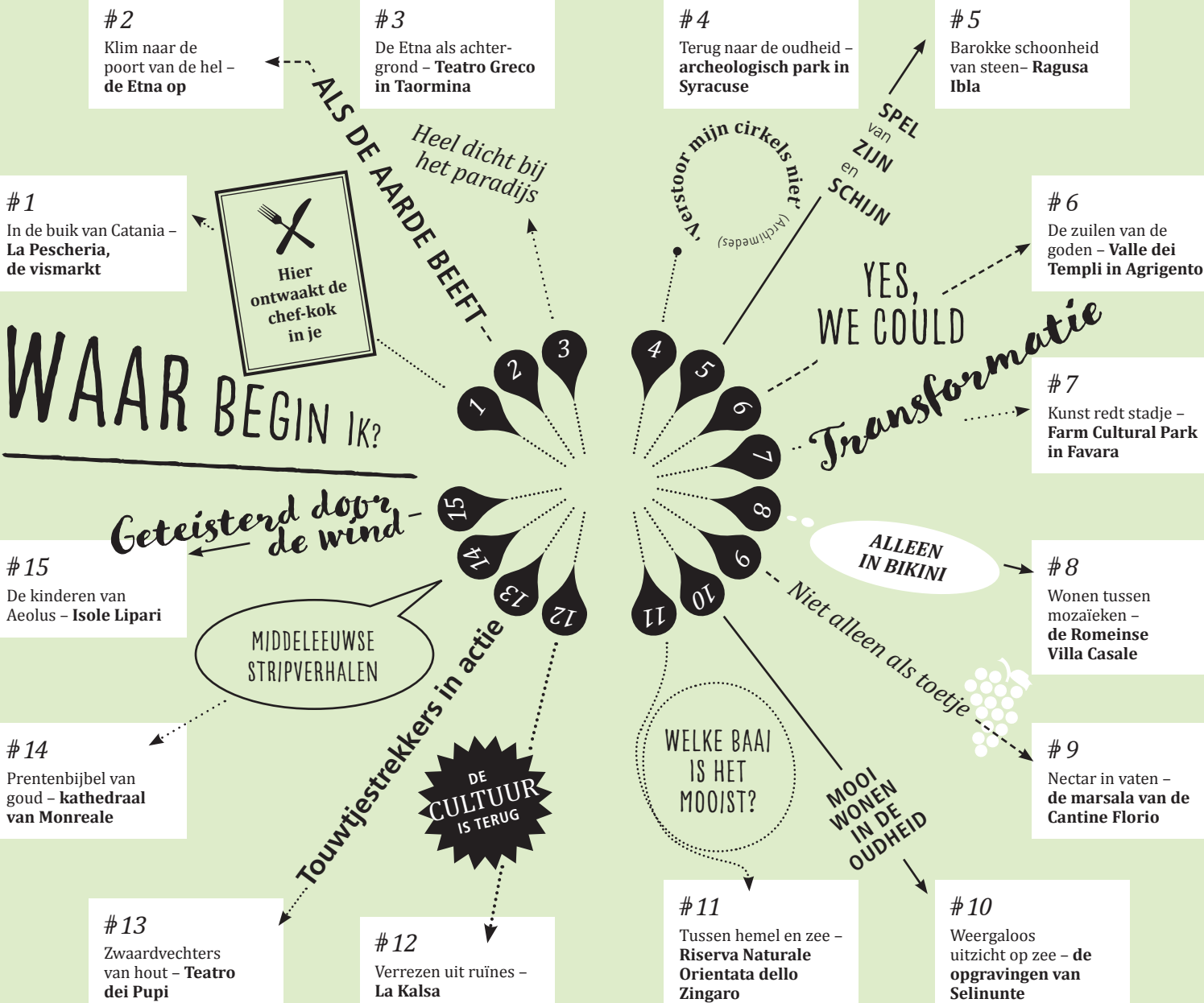
5.094.937

inwoners telt het eiland.

7
Werelderfgoederen van de UNESCO zijn er op Sicilië.

Het kompas van Sicilië

15 manieren om je onder te dompelen in het eiland

4

Terug naar de oudheid – archeologisch park in Syracuse

Waar voerde Aischylos zijn drama's ten tonele? Waar zwoegden de slaven? Hoe bespioneerden tirannen hun onderdanen? Een wandeling door het archeologische park van Syracuse biedt een kijkje in de voormalige wereldstad.

Het 24 ha grote Parque Archeologico della Neapolis pronkt met prachtige theaters, overwoekerde steengroeven en reusachtige heiligdommen uit verschillende perioden.

Romeinse nieuwbouw

Het recentste bouwwerk is het **Anfiteatro Romano** ¹³ uit de 1e eeuw n.Chr. In dit reusachtige ellipsvormige amfitheater, dat haast even groot is als het Colosseum in Rome en de Arena van Verona, werden in de Romeinse tijd gladiatorenspelen en gevechten met wilde dieren gehouden. De uitsparing in het midden werd vermoedelijk voor rekwisieten of speciale effecten gebruikt.

Vrije Sicilianen, geknechte Carthagers

De **Ara di Ierone** ¹⁴, het altaar van Hieron II, is buitengewoon groot. De lengte bedroeg exact een stadie (een oude lengtemaat die hier 198 m bedroeg), de breedte 22,80 m. Het werd in 466 v.Chr. gebouwd ter herinnering aan de verdrijving van de tiran Thrasybulus en was vermoedelijk gewijd aan Zeus als beschermer van de vrijheid. Elk jaar werden ruim vierhonderd stieren op het altaar geofferd. Ertegenover strekken zich de **Latomie del Paradiso** ¹⁵ uit, overwoekerde steengroeven waar vanaf de 6e eeuw v.Chr. het grijswitte kalksteen voor de gebouwen van de stad werd gedolven. Omdat het beste gesteente zich enkele meters onder de oppervlakte bevond, moesten de arbeiders dikwijls 20 tot 30 m diepe gangen uithakken. Tegenwoordig bieden citroen- en sinaasappelbomen, oleanders en magnolia's hier schaduw en doen daarmee de naam van de locatie eer aan.

Zelfs de zachtste geluiden worden weerkaatst en bovendien vele malen versterkt door de 23 m hoge wanden van het *Orecchio di Dionisio*, dat zich over een afstand van 65 m S-vormig in de rotsen uitstrekt

Afluisteractie van een tiran

Het **Orecchio di Dionisio** ¹⁶ ('Oor van Dionysius'), zoals de schilder Caravaggio de 23 m hoge, als een oor gewelfde grot noemde die in het kalktufsteen is uitgehakt, is omgeven met een waas van geheimzinnigheid. De wantrouwige tiran Dionysius zou dit wonder van akoestiek, waarin zelfs zacht gefluister duidelijk hoorbaar is, hebben gebruikt om zijn gevangenen af te luisteren.

Reusachtig theater

Onder Hieron II werd ook het **Teatro Greco** ¹⁷ vergroot. Met een doorsnede van 138 m en een capaciteit van naar schatting 15.000 zitplaatsen was dit theater na dat van Athene het grootste van de antieke wereld. Net als bij andere Griekse theaters waren de zitplaatsen in de rotsen uitgehouwen; het omringende landschap diende als decor. De grote Griekse toneelschrijver Aischylos woonde hier de première van zijn drama's *De Perzen* en *De vrouwen van Aetna* bij. Het uitzicht op het landschap ging verloren toen de Romeinen achter het toneel een bouwwerk optrokken als decor. Tegenwoordig worden hier weer de beroemde toneelstukken uit de oudheid opgevoerd.

A
ARCHIMÉ-
DES

'Geef mij een plek om te staan en ik zal de aarde verplaatsen.' Hoe het hefboomprincipe precies werkt, kun je te weten komen in het **Tecnoparco Archimede** ¹⁸, niet ver van het archeologisch park. Hier kunnen 24 vondsten van de beroemdste onderzoeker en uitvinder van de stad worden uitgetest, waaronder de beroemde brandspiegels waarmee hij vijandige schepen in brand zou hebben gestoken (tecnoparco-archimede.com, mrt.-okt. dag. 9.30-18, nov.-feb. dag. 9.30-14 uur, €6).

BEREIKBAARHEID

Vanuit Molo Sant'Antonio op het schiereiland Ortygia rijdt bus nr. 2 (Neapolis) in ongeveer een kwartier naar het archeologisch park.

INFO EN OPENINGSTIJDEN

Parco Archeologico della Neapolis: ingang Via Romagnoli, dag. 9-19, nov.-mrt. 9-15.30 uur (in mei/juni sluit het Teatro Greco om 17 uur), €13.

In mei en juni worden in het **Teatro Greco** klasieke toneelstukken uit de oudheid opgevoerd. Voor kaarten (€28-64) kun je terecht op indafondazione.org of bij het reisbureau Conigliaro Viaggi (Piazza della Repubblica 10/11, tel. 093 11 76 50 00, ma.-vr. 9.30-13, 16.30-19, za. 10-13 uur).

T
THEATER

Winkelen

- 1 Mercado di Ballarò
- 2 La Coppola
- 3 Bottega dei Sapori e dei Saperi della Legalità

Uitgaan

- 1 Teatro Massimo
- 2 Ai Chiavettieri
- 3 Taverna Azzurra
- 4 Bar Garibaldi
- 5 Bottiglieria del Massimo

- 6 Berlin
- 7 Tribeca
- 8 Teatro Diritrammu
- 9 Teatro Cuticchio
- 10 Teatro Mancuso
- 11 Teatro Argento

in 1433 overdroeg aan het door Eloisa Martorana gestichte benedictijnenklooster, werd hij omgedoopt in La Martorana. Ondanks talloze verbouwingen, vooral in de baroktijd, is de Arabisch-Normandische kern bewaard gebleven. De Byzantijnse mozaïeken behoren samen met die van de Cappella Palatina tot de oudste mozaïekcycli van Sicilië. Centraal staat het mozaïek van Christus Pantocrator in de koepel. Vier mozaïeken zijn gewijd aan het leven van Maria: de aankondiging, de geboorte van Christus, zijn opdracht in de tempel en zijn dood. Het rechtermozaïek op de westmuur onderstreept de Normandische aanspraak op de wereldlijke en geestelijke macht: een in priesterlijk ornaat geklede Rogier II ontvangt de koningskroon uit handen van Christus. Aan de andere kant valt George van Antiochië op de knieën voor Maria. Het interieur van de San Cataldo is overigens nooit voltooid, maar daardoor springt de architectuur, een prachtige combinatie van Normandische en Arabische stijlelementen, des te meer in het oog.

Stucornamenten

Achter de **Chiesa di San Domenico** 7, waar beroemde Sicilianen begraven liggen, strekt zich de wijk Vucciria uit, een populair uitgaansgebied. Hier vlakbij staan twee interessante bezienswaardigheden, de **Oratorio del SS. Rosario di San Domenico** 8 en een klein stukje verder de **Oratorio del Rosario di Santa Cita** 9 (Via dei Bambinai en Via Valverde, ma.-vr. 9-18, za. en nov.-mrt. tot 15 uur, combiticket alleen verkrijgbaar in de Oratorio di Santa Cita, €6). Beide bidkapellen zijn door Giacomo Serpotta (1656-1732) verfraaid tot ware kunst-kabinetten van stuc ► Oratorio di San Lorenzo, ► blz. 92). Zijn driedimensio-

nale voorstellingen hebben de geheimen van de rozenkrans als thema. De levendigheid van de kunstwerken wordt nog eens versterkt door de vele putti, die zich naar gelang het tafereel nu eens vrolijk en dan weer treurig of schalks rond het 'toneel' scharen. Een meesterwerk is het zeer plastische reliëf *Slag bij Lepanto* in de Santa Cita. Op een wandtapijt van stucwerk wordt de overwinning van het christendom op de 'ongelovigen' uitgebeeld. Pas als je goed kijkt zie je de twee jongens aan de rand van het strijdtoneel. Het lijkt een tweeling te zijn, maar de een behoort tot de winnaars en de ander tot de verliezers.

Wandeling door La Kalsa

Als geen andere wijk belichaamt

La Kalsa 10 de tegenstellingen van Palermo. Lange tijd stond deze vervallen en door armoede geplaagde wijk te boek als maffiabolwerk, maar ook de moedige onderzoeksrechters Falcone en Borsellino zijn hier opgegroeid ► blz. 90).

STRIJD TEGEN DE MAFFIA**Excursies naar plaatsen van hoop**

De activisten van Addiopizzo ► blz. 4) bieden excursies in en om Palermo aan. Centraal staan locaties die een relatie hebben met de strijd tegen de maffia, maar er worden ook bedrijven bezichtigd die geen protectiegeld betalen (Addiopizzo Travel, tel. 09 18 61 61 17, addiopizzotravel.it, ma. 17, do. en za. 10 uur vanaf Teatro Massimo, Piazza Verdi, Italiaans/Engels, 3 uur, € 30).

Meedogenloos rijdt de dood over de mensen – te zien in de Galleria Regionale Siciliana

MUSEA**Inspiratie voor Wim Wenders**

De **Galleria Regionale Siciliana** 14 (Via Alloro 4, di.-vr. 9-18.30, za., zon- en feestdagen 9-13 uur, €8) heeft een kleine, maar uitstekende kunstverzameling (14e-16e eeuw). Een magneet voor bezoekers is behalve de voorstelling van Maria van de renaissanceschilder Antonello da Messina het ontroerende fresco *Trionfo della morte* (overwinning van de dood), dat Wim Wenders aanhaalt in zijn film *Palermo Shooting*. Een onbekende schilder heeft het aan het eind van de 14e eeuw gemaakt voor het hospitaal in het Palazzo Scàfani. Op een skeletachtig paard zit de met pijl en boog bewapende dood, die richt op een groep smaakvol geklede mannen en vrouwen. De schilder heeft zichzelf met penseel tussen bedelaars en kinderen afgebeeld.

Godenverhalen in stripformaat

Een absolute must is een bezoek aan het **Museo Archeologico Regionale** 18

(Piazza Olivella 24, tel. 09 16 11 68 07, di.-za. 9-19, zon- en feestdagen 9-13.30 uur, €6), waar een van de belangrijkste archeologische collecties van Italië is ondergebracht. De vondsten dateren van de prehistorie tot de laat-Romeinse tijd. Hoogtepunt

LEKKERE TUSSENDOORTJES**Focaccia, pizza en zo**

Vastiddari, zo worden de 'broodjesmakers' genoemd die de traditie van de Siciliaanse armeluiskeuken in ere houden. Tot de beste behoren de **Antica Focacceria San Francesco** 3 ► blz. 91), de **Focacceria del Massimo** 4 (Via Bara dell'Olivella 76, zo. gesl., vanaf €8) en de **Focacceria Basile** 5 (Piazza Nascè 5, in de buurt van het Teatro Politeama, zo. gesl.). Goede *sfinconi*, stevig gekruide pizzapunten, vind je bij **Cibus** 6 (Via Amari 64) en bij **Pizzeria Astoria** 7 (Via Libertà 145).